

SZAKDOLGOZAT

Vajda-Kozma Szimonetta

Kaposvár

2025.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Neveléstudományi Intézet

**A fenntarthatóságra nevelés lehetőségei
az Icinke-picinke Óvoda és Bölcsőde Rezi - Zöld Óvodában**

Szakdolgozat

Konzulens:

Szántóné Dr. Tóth Hajnalka
egyetemi adjunktus

Készítette:

Vajda-Kozma Szimonetta
Óvodapedagógus - alapszak

Kaposvár

2025.

Tartalom

1. Bevezetés.....	4
2. Fogalmi keret.....	6
2.1. Környezeti nevelés	6
2.2. Fenntarthatóság fogalma	7
2.3. Fenntartható fejlődés fogalma	8
3. Környezeti neveléstől a fenntartható nevelésig.....	9
4. Fenntarthatóságra nevelés.....	11
5. Törvényi háttere	12
6. A kora gyermekkori fenntarthatóságra nevelés.....	17
7. A fenntarthatóságra nevelés egész intézményes megvalósulása - Zöld Óvoda.....	19
8. Zöld Óvodák hatása a fenntartható szemlélet kialakulására	21
9. Icinke-picinke Óvoda és Bölcsőde Rezi - Zöld Óvoda bemutatása	23
9.1. Az intézmény bemutatása	23
9.2. Az óvodai program elemzése	26
9.3. Az óvodai jógyakorlatok bemutatása	32
10. Összegzés.....	43
Hivatkozások.....	44
Mellékletek.....	46

1. Bevezetés

„A gyerekek abból tanulnak, amit látnak maguk körül.”

Maria Montessori

Ez a Maria Montessori-idézet szerintem tökéletesen összefoglalja a gyermeknevelés egyik legfontosabb alapelvét: a példamutatás erejét. A gyerekek utánzással tanulnak – a kisgyermek figyeli a környezetüket, és utánozzák a felnőttek viselkedését, szokásait, érzelmi reakcióit. A szülők és pedagógusok példája kulcsfontosságú, ha egy gyermek szeretetteljes, tiszteletteljes környezetben nő fel, ő maga is ilyen értékeket fog követni. A környezet formálja a fejlődést, Montessori pedagógiájában a gondosan előkészített környezet lehetőséget ad a gyermekek önálló tanulására és tapasztalatszerzésére. Felmerül a kérdés, hogy hogyan alkalmazhatjuk ezt a mindennapokban? Mutassunk jó példát. Beszéljünk kedvesen, legyünk türelmesek, bánjunk tisztelettel másokkal. Teremtünk inspiráló környezetet. Adjunk lehetőséget a gyermekeknek arra, hogy szabadon fedezzék fel a világot. Bátorítsuk az önállóságot. A Montessori-módszer szerint a gyermekek akkor tanulnak a legjobban, ha saját tapasztalataikon keresztül fedezik fel a világot. A gyermeknevelés egyik legfontosabb alapelve, hogy a gyerekek nem azt tanulják meg, amit mondunk nekik, hanem azt, amit látnak tőlünk.

A koragyermekkorai fenntarthatóságra nevelés sikeressége a kiskorban szerzett tapasztalatok és minták meghatározóak a későbbi szemléletformálás szempontjából. Ha a fenntarthatósági elveket a mindennapi tevékenységekbe ágyazva tanítjuk, az sokkal inkább lehet, mintha csupán elméleti tudásként jelenne meg. Kulcsfontosságú a pedagógusok szerepe: ha ők maguk is vállalják és példát mutatnak, az a gyerekekre is kedvező hatással lehet. Az intézmények környezetbarát működése, pedig azt is megadja, hogy a fenntarthatóság ne csak „tananyagként”, hanem valós élethelyzetként jelenjen meg a gyermekek életében.

Dolgozatomban a kapcsolódó fogalmak tisztázása után több oldalról be kívánom mutatni a Zöld Óvoda szerepét és lényegét. Fontosnak tartom azonban, hogy átfogó képet szerezzek a témáról. A dolgozatomat ennek megfelelően 9 fő részre tagoltam. A dolgozatom központi témája a fenntarthatóságra nevelés, különös tekintettel annak óvodai megvalósítására, a Zöld Óvoda program keretein belül. Az munkám célja, hogy bemutassam a környezeti nevelés és a fenntarthatóság összefüggéseit, valamint a fenntarthatóságra nevelés elméleti és gyakorlati aspektusait, különösen a korai gyermekkorban. A dolgozatom elején tisztázásra kerülnek a kulcsfogalmak, így a környezeti nevelés, a fenntarthatóság és a

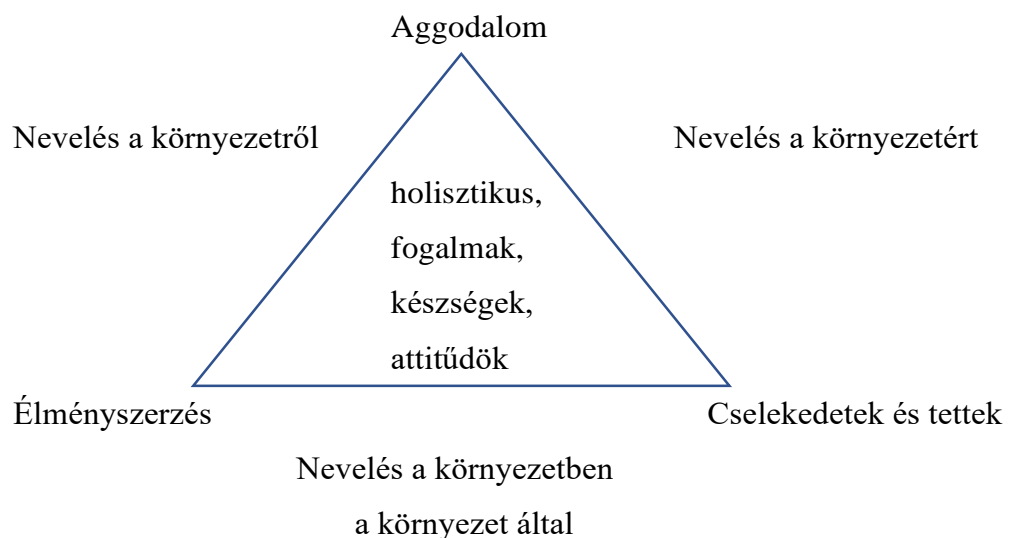
fenntartható fejlődés definíciói. Ezt követően a tanulmányom bemutatja, hogyan fejlődött a környezeti nevelés koncepciója a fenntarthatóságra nevelés irányába, és milyen módszertani eszközök állnak rendelkezésre ennek megvalósítására. A fenntarthatóságra nevelés jogszabályai háttérének ismertetése után a kutatásom fókusza a kora gyermekkori nevelés intézményei kereteire helyeződik. Ennek kapcsán részletesen elemzem a Zöld Óvoda programot, annak céljait, működését és hatását a fenntartható szemlélet kialakulására. A dolgozatom empirikus részében egy konkrét intézményt, az Icinke-picinke Óvoda és Bölcsőde Rezi példáján keresztül vizsgálom a fenntarthatóságra nevelés gyakorlati megvalósulását. Az intézmény bemutatása után elemzem az óvodai program és az ott alkalmazott jógyakorlatok, amelyek hozzájárulnak a fenntarthatóság elveinek beépítéséhez a mindennapi nevelési folyamatokban. Az összegzésem rávilágít arra, hogy a fenntarthatóságra nevelés nemcsak egy oktatási feladat, hanem egy szemléletformáló folyamat, amely már a legkisebb korban elkezdődhet. A Zöld Óvoda program jó példát szolgáltat arra, hogyan lehet a fenntarthatóság alapelveit beépíteni az intézményes nevelésbe, és hogyan segítheti ez a gyermekeket abban, hogy környezettudatos, felelős felnőttekké váljanak. Munkám során elsősorban a magyar és külföldi szakirodalmat, tanulmányokat, újságcikkeket, valamint a korábbi és jelenlegi tanulmányaim során szerzett ismereteimet használtam fel.

Természetesen nem törekedhettem a teljességre. Mégis remélem, hogy ez az elemzés a Zöld Óvoda témával foglalkozó, érdeklődő olvasó számára egyfajta összefoglalást, iránymutatást adhat.

2. Fogalmi keret

2.1. Környezeti nevelés

A környezeti nevelés fogalma rendkívül összetett, az idők során sokszor és sokat változott. A környezeti nevelés gyökerei valóban messzire nyúlnak vissza, hiszen a természettel harmonikus együttélés és az ehhez kapcsolódó tudás mindig is része volt az emberi kultúrának. Gondoljunk csak a hagyományos gazdálkodási módszerekre, népi megfigyelésekre vagy akár a filozófiai és vallási tanításokra, amelynek a természet tiszteletére és védelmére ösztönöztek. Viszont maga a „környezeti nevelés” mint tudatos és intézményesített pedagógiai irányzat valóban csak a 20. század második felében alakult ki, különösen az 1970-es évektől, amikor a globális környezeti problémák egyre nyilvánvalóbbá váltak. Az ENSZ és más nemzetközi szervezetek ekkor kezdtek el hangsúlyt fordítani arra, hogy a fenntarthatóság érdekében a nevelésnek is központi szerepe van. (Varga, 2004)

1. ábra Környezeti nevelés

Forrás: Palmer és Neal nyomán 1994

A környezeti nevelés egy folyamat, amelyben olyan világnemzedék nevelkedik, amely ismeri legtágabb környezetét is, törődik azzal, valamint annak problémáival. Tudással, készségekkel, attitűdökkel, motivációval és elkötelezettséggel rendelkezik, hogy egyénileg és közösségekben dolgozzon a jelenlegi problémák megoldásain és az újabbak megelőzésén. (Tbilisi Nyilatkozat, 1997)

A környezeti nevelés tehát átfogó, rendszerszintű megközelítést igényel, amely figyelembe veszi a tanulók egyéni adottságait és a modern pedagógiai módszereket is alkalmazza. Nem csupán a tudás átadása a cél, hanem a környezettudatos attitűd és cselekvés kialakítása, amely hozzájárulhat a fenntartható jövő megteremtéséhez. (Vásárhelyi, 2010)

2.2. Fenntarthatóság fogalma

Fenntarthatóság fogalma: A fenntarthatóság az emberiség jelen szükségleteinek kielégítése, a környezet és a természeti erőforrások jövő generációk számára történő megőrzésével egyidejűleg (Láng, Környezetvédelmi lexikon, 2007).

Fleischer (2007) szerint a megfogalmazás jól rávilágít a fenntarthatóság és a fenntartható fejlődés lényegére, valamint arra is, hogy ezek a fogalmak gyakran elcsépeletté vagy félreértelmezetté válnak. A valódi fenntarthatóság azonban nem csupán egy divatos szlogen, hanem egy hosszú távú szemléletmód, amely a környezeti, gazdasági és társadalmi tényezők egyensúlyára törekszik. A fenntarthatóság három pillére, az úgynevezett háromlábú szék modell szerint a fenntarthatóság három alapvető dimenziója a következő: környezeti fenntarthatóság - a természeti erőforrások megőrzése és a környezet védelme oly módon, hogy az ökoszisztémák egyensúlya ne sérüljön: gazdasági fenntarthatóság - olyan gazdasági fejlődés biztosítása, amely hosszú távon is fenntartható, nem merítik ki az erőforrásokat, és nem növeli a társadalmi egyenlőtlenségeket: társadalmi fenntarthatóság - az egyenlő esélyek, a társadalmi igazságosság és a közösségi jó lét megteremtése anélkül, hogy a jövő generációk lehetőségeit csorbítanánk.

Gyenge fenntarthatóság elve szerint a környezeti, gazdasági és társadalmi tőke együttes értéke nem csökkenhet, vagyis a gazdasági növekedés elvileg nem pótolhatja a természeti erőforrások csökkenését. Ez a megközelítés azonban veszélyes lehet, mert azt sugallja, hogy a természeti károkat kompenzálhatjuk gazdasági vagy technológiai fejlődéssel (Fleischer, 2007).

Erős fenntarthatóság ezzel szemben azt hangsúlyozza, hogy a természeti tőke (pl.: biodiverzitás, ivóvíz készletek, termőföld) nem helyettesíthető más típusú erőforrásokkal. Ebben a megközelítésben a környezeti szempontok elsőbbséget élveznek, mert ha a természeti tőke kimerül, az visszafordíthatatlan következményekkel járhat a társadalom és a gazdaság számára is (Fleischer, 2007).

Bár a fenntarthatóság elméletben széles körben elfogadott, a gyakorlati megvalósítás számos problémába ütközik:

- Rövid távú gazdasági érdekek gyakran felülírják a hosszú távú fenntarthatósági célokat.

- Politikai és társadalmi ellenállás akadályozhatja az átfogó környezetvédelmi és fenntarthatósági reformokat.
- Fogyasztói társadalom az emberek megszokták a kényelmet és a gyors növekedésre épülő gazdasági modellt, amely nehezen alakítható át fenntarthatóbb életmódra.

A fenntarthatóság valódi megvalósítása sokkal többet jelent annál, mint hogy egy szervezet vagy ország „zöld” címkéket használ vagy fenntarthatósági stratégiát fogalmaz meg. Rendszerszintű változásra van szükség, amely figyelembe veszi a környezeti, gazdasági és társadalmi tényezők egyensúlyát, miközben elkerüli azt a csapdát, hogy a természeti erőforrásokat „pótolhatónak” tekintsük. (Fleischer, 2007)

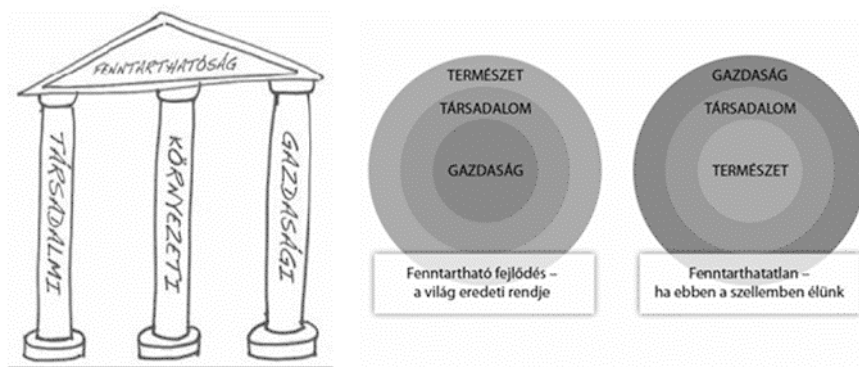
2. ábra A fenntarthatóság összetevőinek, a környezetnek, a társadalomnak és a gazdaságnak az egyenlő fontosságát kifejező elterjedt metaforikus ábrázolása

Forrás: www.eionet.kormany.hu

2.3. Fenntartható fejlődés fogalma

A fenntartható fejlődés fogalma 1987-ben a Brundtland Bizottság által kiadott *Közös Jövőnk* című jelentésben szerepelt először. Azóta már lassan 40 év eltelt, de az akkor megfogalmazott problémák nem, hogy nem tűntek el, sőt egyre nagyobb mértékben erősödnek. Csakhogy néhányat említsek közülük, nőtt a szegénység, folyamatosan nő a népesség, ezzel arányosan a gazdaság, amint a Földünk természeti-környezeti erőforráskészlete nehezen bír. Felismerték, hogy építeni kell az oktatásra, melyet az 1992. évi „Feladatok a XXI. századra” című dokumentum tartalmaz. Majd a 2002-ben megrendezett Johannesburgi Világkonferencia

kijelentette, hogy csak akkor történhet változás, ha az emberek tudatosabban kezdenek el élni. Czippán és munkatársai (2010) szerint: a fenntarthatóságot szolgáló oktatás és nevelés valóban egy összetett, interdiszciplináris megközelítést igényel, hiszen számos terület kapcsolódik hozzá. A fenntarthatóság nem csupán a környezetvédelemről szól, hanem arról is, hogy a társadalom és a gazdaság hosszútávon működőképes, igazságos és fenntartható legyen. A fenntarthatóságra nevelés tehát nem különálló tantárgy, hanem egy olyan szemléletmód, amelyet az oktatás minden területére be kell építeni. Egy jól megtervezett oktatási rendszer nem csak információt ad át, hanem segíti a tanulókat abban, hogy felelős döntéseket hozzanak a jövő generációk érdekében. (Czippán, Havasi, & Victor, 2010)

3. ábra A fenntartható fejlődés három alappillére

Forrás: Doba (2018): Fenntarthatóság és a 3-12 évesek fenntarthatóságra nevelése

3. Környezeti neveléstől a fenntartható nevelésig

A környezeti nevelés történetének alakulása szorosan összefügg az emberiség globális kihívásaival és azokra adott nemzetközi válaszokkal. Az említett mérföldkövek jól mutatják, hogyan vált a fenntarthatóságra nevelés egyre hangsúlyosabbá az oktatásban és a társadalmi gondolkodásban (Kárász, 2015).

Fontos mérföldkövek a környezeti nevelés történetében:

- Római Klub első jelentése (1972) - „A növekedés határai”: A jelentés tudományos adatokkal igazolta, hogy a gazdasági növekedés és a környezeti erőforrások kizsákmányolása hosszútávon fenntarthatatlan. Ez volt az első jelentős globális figyelmeztetés a fenntarthatatlan fejlődés veszélyeire.
- ENSZ Ember és Környezete Világkonferencia, Stockholm (1972): Az ENSZ első nagy környezetvédelmi világkonferenciája, amelynek célja a környezetvédelem globális

koordinációjának megteremtése volt. Az esemény eredményeként jött létre az ENSZ Környezetvédelmi Programja (UNEP), amely azóta is kulcsszereplője a nemzetközi környezetpolitikának.

- Brundtlandt-jelentés (1987) - „Közös jövőnk”: Meghatározta a fenntartható fejlődés fogalmát: „A fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő generációk lehetőségeit saját szükségleteik kielégítésére.” A jelentés rámutatott, hogy a fenntarthatóság eléréséhez a gazdasági, társadalmi és környezeti szempontokat össze kell hangolni.
- Rio de Janeiro-i Környezet és Fejlődés Világkonferencia (1992): Az ENSZ egyik legjelentősebb környezetvédelmi, amelyben elfogadták, az Agenda 21 nevű globális fenntarthatósági cselekvési tervet. A konferencia hangsúlyozta az oktatás szerepét a fenntartható fejlődés elérésében (Kárász, 2015).

Nemzetközi oktatási dokumentumok és szerepük a környezeti nevelés fejlődésében:

- Belgrádi Charta (1975): Meghatározta a környezeti nevelés céljait: a tudatosság nevelése, az egyének és közösségek cselekvő részvételének ösztönzése.
- Tbiliszi Nyilatkozat (1977): Az ENSZ első olyan dokumentuma, amely részletes iránymutatást adott a környezeti nevelés módszertanára.
- Moszkvai Dokumentum (1987): A környezeti oktatás globális stratégiájának megfogalmazása.
- Johannesburgi Dokumentum (2002): Az ENSZ fenntartható fejlődés világkonferenciáján megerősítették, hogy az oktatásnak kulcsszerepe van a környezeti tudatosság kialakításában (Kárász, 2015).

Ezek az események és dokumentumok hozzájárulnak ahhoz, hogy a környezeti nevelés az oktatás meghatározó részévé váljon. A hangsúly fokozatosan eltolódott az elméleti tudás átadásától, a gyakorlati szemléletformálás felé, amelynek célja, hogy a mindennapi életben is fenntartható döntések szülessenek. (Kárász, 2015)

A környezeti nevelés jóval a modern fenntarthatósági oktatás megjelenése előtt is létezett, bár más elnevezéssel és eltérő hangsúlyokkal. A természethez való viszony és a környezeti tudatosság fejlesztése már a 19-20. század fordulóján is fontos része volt az oktatásnak (Kárász, 2015).

Magyarország szerepe a természetvédelmi nevelésben

- Madarak és fák napja (1906)

Magyarország Európában elsőként vezette be az iskolai Madarak és fák napját, amelyet 1906-tól ünnepelnek hivatalosan. Ez azt mutatja, hogy a magyar oktatási rendszer már a 20. század elején hangsúlyt fektetett a természetvédelmére és a környezettudatos szemlélet formálására. Az esemény célja a természeti értékek iránti tisztelet és felelősségérzet kialakítása volt, ami a mai fenntarthatósági nevelés egyik alappillére.

A Természetvédelmi Törvények és a Nemzeti Parkok létrehozása szintén hozzájárultak a környezeti szemléletformáláshoz. Az 1980-as évektől kezdve egyre nagyobb hangsúlyt kapott a környezeti nevelés a formális oktatásban (Kárász, 2015).

A környezeti nevelés nem új keletű fogalom már évszázadokkal ezelőtt is jelen volt az oktatásban, még ha más formában is. Magyarország különösen fontos szerepet játszott a természetvédelmi szemlélet kialakításában, amit a Madarak és fák napjának bevezetése is bizonyít. A 20. század második felében a környezeti nevelés globális szinten is intézményesült, és ma már a fenntarthatóságra nevelés szerves része. (Kárász, 2015)

4. Fenntarthatóságra nevelés

A fenntarthatóságra nevelés célja, hogy olyan gondolkodás módot és életvitelt alakítson ki, amely biztosítja a jelen és a jövő generációk jólétét, anélkül, hogy kimerítené a természeti, társadalmi, és gazdasági erőforrásokat. A fenntarthatóságra nevelés túl mutat a hagyományos környezeti nevelésen, mivel figyelembe veszi a gazdasági és társadalmi összefüggéseket is (Varga, 2004).

A fenntarthatóságra nevelés céljai:

- Környezettudatos magatartás kialakítása: A természeti erőforrások megőrzése, fenntartható használata. Ökológiai lábnyom csökkentése, energiatakarékosság, hulladékcsökkentés.
- Társadalmi felelősségvállalás erősítése: Közösségi gondolkodás fejlesztése. Társadalmi igazságosság és egyenlőség támogatása. Multikulturális és globális szemléletmód kialakítása.
- Fenntartható gazdasági szemlélet kialakítása: Tudatos fogyasztás és etikus gazdasági döntések. Zöld gazdaság és körforgásos gazdaság alapelveinek megismerése.
- Cselekvőképes állampolgárok nevelése: Kritikus gondolkodás és problémamegoldó képesség fejlesztése. Részvételi demokrácia, aktív állampolgárság ösztönzése (Varga, 2004).

A fenntarthatóságra nevelés módszerei:

- Élményalapú tanulás: kültéri oktatás (pl.: iskolakertek, erdei iskolák). Interaktív programok (ökológiai túrák, természetvédelmi projektek).
- Projekt alapú tanulás: Diákok konkrét környezeti problémákon dolgoznak (pl.: fenntartható városok tervezése).
- Digitális és interaktív tananyagok: okostáblák, VR-szimulációk a környezeti folyamatokmegértésére.
- Interdiszciplináris megközelítés: Nemcsak biológia és földrajz, hanem etika, gazdaságtan és társadalomtudományok bevonása is (Varga, 2004).

Magyarországi kezdeményezések: Fenntarthatósági Témahét, Ökoiskola és Zöld Óvoda program, Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia

A fenntarthatóságra nevelés egy holisztikus cselekvésközpontú pedagógiai megközelítése, amely a környezetvédelem, a társadalmi felelősségvállalás és a gazdasági fenntarthatóság összefüggéseit tanítja. Célja nemcsak az ismeretátadás, hanem a hosszútávú szemléletformálás és cselekvésre ösztönzés. (Varga, 2004)

5. Törvényi háttére

Magyarországon az Óvodai nevelés országos alapprogramja (ONAP) határozza meg az óvodai nevelés alapelveit és célkitűzéseit. Az alapprogram egyik kiemelt területe a környezettudatosságra és fenntarthatóságra nevelés, amely az óvodáskorú gyermekek életkori sajátosságaihoz igazítva segíti a fenntartható szemlélet kialakítását.

Fentarthatóságra nevelés az óvodai nevelés alapelveiben: Az ONAP szerint az óvodai nevelés egyik alapelve a természeti és társadalmi környezet megismerése, védelme, valamint a fenntarthatóságra való törekvés. Az óvodai nevelés célja, hogy a gyermekekben kialakuljon a környezet iránti érzékenység, felelősség és pozitív attitűd, amely alapot teremt a későbbi tudatos és fenntartható életmódhoz. Az alábbiakban az elmúlt évtizedekben megjelent Óvodai nevelés alapprogramjaiban meghatározott külső világ tevékeny megismerése tevékenységi területben foglaltakat vizsgálom meg (1 táblázat).

Külső világ tevékeny megismerése			
	1996-os 137/1996. (VIII. 28.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés	2012-es 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet	2018-as 137/2018. (VII. 25.) Korm. rendelet

	országos alapprogramjának kiadásáról	az Óvodai nevelés országos alprogramjáról	
A gyermek aktivitása	Tartalmilag változatlan az 1996-os ONAP megfogalmazása óta		
Tapasztalatszerzés		Változás „A külső világ tevékeny megismerése” című részben történt: „A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.”	A változás utolsó pontja a „A külső világ tevékeny megismerése” című részben történt: „A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.”
Matematikai tartalmú tapasztalatok		Fontos kiegészítés a 1996-os ONAP-ban megfogalmazottakhoz képest, hogy nem csak matematikai tartalmú tapasztalatokhoz, ismeretekhez jut, HANEM azokat tevékenységeiben alkalmazza is.	

<p>Az óvodapedagógus feladata</p>		<p>Az 1996-oshoz képest a 2012-es ONAP az alábbi mondattal egészült ki: „Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.”</p>	
--	--	--	--

1. táblázat: Óvodai nevelés országos alapprogramja (ONAP) évenkénti összehasonlítása a külső világ tevékeny megismerése szemszögéből

A külső világ tevékeny megismerésének változásai az óvodai nevelés alapprogramjaiban: A táblázat 1996-os, 2012-es és 2018-as óvodai nevelési alapprogramok változásait mutatja be a „Külső világ tevékeny megismerése” című terület kapcsán. Az összehasonlítás három fő szempont szerint történik: A gyermek aktivitása (tapasztalatszerzés), a matematikai tartalmú tapasztalatok, valamint az óvodapedagógus feladatai. A gyermek aktivitása - tapasztalatszerzés: a tartalom változása elsősorban a gyermek környezethez való viszonyának és annak megismerési folyamatának részletezésében figyelhető meg. Az 1996-os alapprogram általánosan fogalmazott, míg a 2012-es és 2018-as verziók már részletesebben leírják, hogy a gyermek milyen módon szerzi meg a tapasztalatokat, és milyen szerepet játszanak ezek az eligazodásában. A 2012-es változat hangsúlyozza, hogy a gyermek életkorának megfelelő tapasztalatokat gyűjt, és megismeri szülőföldjét, az ott élő embereket, a hazai tájat, helyi hagyományokat és szokásokat. Ezek az élmények hozzájárulnak a közösséghez való tartozás érzésének erősítéséhez, valamint a nemzeti és családi kultúra értékeinek megőrzéséhez. A 2018-as módosítás nem hozott jelentős tartalmi változást, hanem megerősítette a 2012-es alapprogramban lefektetett elveket, továbbra is kiemelve a tapasztalatszerzés fontosságát a környezet megismerésében. Matematikai tartalmú tapasztalatok: a matematikai nevelés területén a 2012-es program fontos kiegészítést tett a 1996-os változathoz képest. Míg az első változat csak a matematikai tartalmak elsajátítását emelte ki, addig a 2012-es módosítás már

azt is hangsúlyozza, hogy a gyermek nem csupán megismeri ezeket az ismereteket, hanem aktívan alkalmazza is azokat a különböző tevékenységeiben. Ez az jelenti, hogy az óvodai nevelésben egyre nagyobb szerepet kap a gyakorlatban is hasznosítható matematikai tudás, amely elősegíti a későbbi iskolai matematikai kompetenciák megalapozását. Az óvodapedagógus feladatai: az óvodapedagógus szerepköre is bővült az alapprogramok fejlődésével a 2012-es módosítás az 1996-os változathoz képest új elemként vezette be a gyermek önálló vélemény alkotásának és döntési képességének fejlesztését. Emellett kiemeli a kortárs kapcsolatok és a környezet alakításának szerepét, valamint a fenntarthatóságra nevelést is, amely az óvodai nevelés egyik kiemelt céljává vált. Ez a változás összhangban áll a 21. századi nevelési elvekkel, amelyek a gyermek aktív részvételére, önállóságára és tudatos döntéshozatalára építenek, elősegítve ezzel a későbbi társadalmi felelősségvállalást és környezettudatos szemléletmód kialakulását. A táblázatból egyértelműen látható, hogy az óvodai nevelési alapprogram folyamatos fejlődésen ment keresztül, alkalmazkodva a pedagógiai és társadalmi változásokhoz a gyermekek tapasztalatszerzésének folyamata részletesebbé vált, a matematikai nevelés gyakorlati alkalmazásra helyezte a hangsúlyt, míg az óvodapedagógus szerepköre kibővült a fenntarthatóságra és önálló döntéshozatalra nevelés feladataival. Ezek a változások hozzájárulnak ahhoz, hogy az óvodai nevelés hatékonyan támogassa a gyermekek személyiségfejlődését, közösségi beilleszkedését, és jövőbeli tanulási sikerességét.

A fenntarthatóságra nevelés fő területei az óvodában az Alapprogram szerint

- Természeti környezet védelme és megismerése: Az óvodás gyermekek napi kapcsolatban állnak a természettel, ezért fontos a természet közeli tapasztalatszerzés. Konkrét tevékenységek: természetjárás, állatok és növények megfigyelése, kertészkedés az óvodai udvaron (pl.: komposztálás, növényültetés), időjárás és évszakok változásának megfigyelése.

1. kép: Komposzt tároló és fa ültetés a Rezi óvodában

- Környezettudatos szokásrendszer kialakítása: Energiatakarékosság és vízhasználat: fények lekapcsolása, víztakarékosságra nevelés. Hulladékcsökkentés és újrahasznosítás: szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosított anyagok felhasználása kézműves foglalkozásokon. Fenntartható közlekedési szokások kialakítása: gyaloglás, kerékpározás népszerűsítése.
- Társadalmi és szociális fenntarthatóság: Együttműködés és közösségi érzés fejlesztése: csoportos tevékenységek, társas kapcsolatok erősítése. Erkölcsi és értékrendbeli nevelés: mások iránti tisztelet, segítőkészség, felelősségvállalás. Multikulturális nevelés: más kultúrák megismerése, elfogadása, diverzitás tisztelete.

Fenntarthatóságra nevelés módszerei az óvodában az Alapprogram szerint

- Tapasztalati tanulás és játék: A gyermekek a környezeti hatásokat játékos formában, közvetlen tapasztalati úton sajátítják el.
- Projektalapú nevelés: pl.: „Zöld hét” vagy „Föld napja” projektek, ahol a gyerekek különböző fenntarthatósági tevékenységeket végeznek.
- Mese, drámajáték és művészeti tevékenységek: Környezetvédelemmel kapcsolatos mesék (pl.: „A kiskakas gyémánt félkrajcárja” hulladékcsökkentés témában).

- Családi és közösségi együttműködés: A fenntartható szokások megerősítéséhez szükséges a szülők bevonása is például közös faültetés vagy környezettudatos családi programok.

Kapcsolódás az Örökös Zöld Óvoda programhoz: Magyarországon működik az Ökoiskola és Zöld Óvoda program, amelyben az óvodák elkötelezettek a fenntarthatóság mellett. Az ONAP célja, hogy ezek az alapelvek minden óvodában érvényesüljenek. Magyarországon az ONAP kiemeli a környezettudatosság fontosságát. Zöld Óvoda program az óvodák fenntarthatósági kezdeményezései.

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja egyértelmű támogatja a fenntarthatóságra nevelést, amely az óvodai mindennapok része kell, hogy legyen. Az óvodáskorú gyermekek életkori sajátosságaihoz igazítva a természethez való érzelmi kötődés, a környezetvédelmi szokások kialakítása és a közösségi együttműködés áll a középpontban.¹

6. A kora gyermekkori fenntarthatóságra nevelés

A kora gyermekkori nevelés kiemelkedő szerepet játszik a fenntarthatósági szemlélet megalapozásában, hiszen ebben az életszakaszban formálódnak az alapvető értékek, szokások és attitűdök. A kisgyermek természetes kíváncsisága és utánzási hajlama lehetőséget ad arra, hogy a fenntartható életmód alapelveit már egészen fiatal korban beépítsük mindennapjainkba (Szántóné Tóth, Bencéné Fekete , Fináncz , & Podráczky, 2024).

Az első évek meghatározóak az értékrend és a szokások kialakulásában. A gyermekek nyitottak és fogékonyak a természet és a környezet iránti felelősségre. A korai tapasztalatok hosszú távú hatással bírnak, így a fenntarthatóság alapelvei könnyebben beépülnek. A család és az óvoda közös szerepe kulcsfontosságú a fenntartható életmód kialakításában (Szántóné Tóth, Bencéné Fekete , Fináncz , & Podráczky, 2024).

A pedagógiai koncepció fejlődése azt mutatja, hogy egyre több intézmény igyekszik integrálni a fenntarthatóság elveit az óvodai nevelési programokban. Bár a „fenntartható fejlődés” kifejezés kevés pedagógiai programban szerepel expliciten, a fenntarthatósággal kapcsolatos alapelvek - mint például a környezet tudatosság, az egészségmegőrzés és a

---

¹ (Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjának kiadásáról, 137/1996.)

(Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról, 363/2012.)

(Korm. rendelet az Óvodai nevelés alapprogramjáról, 137/2018.)

természetvédelem - széles körben jelen vannak az óvodai nevelési gyakorlatokban (Szántóné Tóth, Bencéné Fekete, Fináncz, & Podráczky, 2024).

A kora gyermekkori fenntarthatóságra nevelés módszerei:

- Élményalapú tanulás: a természetben végzett tevékenységek segítik a fenntarthatóság iránti elköteleződést (Davis & Elliott, Research in Early Childhood Education for Sustainability: International perspectives and provocations, 2014), (Kolosai, 2020).
- Játékos nevelés és mesék: a gyermekek mesékben és szerep játékokon keresztül ismerhetik meg a környezeti problémákat és a megoldásokat (Davis, Young children and the environment: Early education for Sustainability, 2015).
- Modellkövetés (szülők és pedagógusok példája): a gyermekek utánzás útján tanulnak, így a felnőttek fenntartható életmódja kulcsfontosságú (Havas, 1994).
- Projekt módszer és interaktív programok: közös faültetés, óvodai komposztáló építése, környezetvédelmi hetek szervezése (Kolosai, 2020).

A kora gyermekkori nevelés kiemelt szerepet játszik a fenntarthatóságra való nevelésben, hiszen a gyermekek ebben az életkorban fogékonyak a környezeti és társadalmi értékekre. Az óvodai és családi környezetben történő fenntarthatósági nevelés hosszú távon hozzájárulhat egy tudatosabb és felelősebb felnőtt társadalom kialakulásához.

A kora gyermekkori fenntarthatóságra nevelés (Early Childhood Education for Sustainability, ECEfS) területén számos angol nyelvű szakirodalom áll rendelkezésre, amelynek a fenntarthatóságra nevelés fontosságát és módszereit tárgyalják ebben a korai életszakaszban.

Davis és Elliott (2014) tanulmánykötete átfogó képet nyújt a fenntarthatóságra nevelésről a korai gyermekkorban, nemzetközi és multidiszciplináris kutatási perspektívákon keresztül. A kötet különös hangsúlyt fektet a gyermekekre, mint aktív állampolgárok szerepére, akik képesek a fenntarthatóság megteremtéséhez és változtatásához ezen a területen. A könyv szerzői egy transzformatív oktatási paradigmából kiindulva azt javasolják, hogy a jelenlegi szociokonstruktivista kereteket újra kell gondolni annak, hogy megfeleljenek a fenntarthatóság eléréséhez szükséges társadalmiátalakulásoknak. A kötet célja, hogy provokatív és kihívást jelentő kérdéseket vessen fel, ösztönözve az olvasókat a jelenlegi megértések újra gondolására, mélyebb ismeretek megszerzésére és további kutatások indítására ezen a területen. (Davis & Elliott, Research in Early Childhood Education for Sustainability: International perspectives and provocations, 2014)

Elliott, Ärlemaln-Hagsér és Davis (2020) tanulmánykötete elemzi a különböző világnézetek és kultúrák hatását a fenntarthatóságra, valamint megvizsgálja, hogyan alakíthatók át a hagyományos gyermekképek és ember-természet kapcsolatok az ECEfS kontextusában. (Elliott, Ärlemalm-Hagsér, & Davis, 2020)

Huggings és Siraj-Blachford (2018) tanulmánya a fenntartható fejlődésre nevelést nemzetközi együttműködési keretekben vizsgálja. A szerzők hangsúlyozzák a globális gondolkodást és a lokális cselekvés fontosságát, valamint a kulturális cserét és a tapasztalatok megosztását a fenntarthatóságra nevelés terén. (Huggings & Siraj-Blachford, 2018)

7. A fenntarthatóságra nevelés egész intézményes megvalósulása - Zöld Óvoda

A Zöld Óvoda program egy magyarországi kezdeményezés, amelynek célja, hogy az óvodák fenntartható működésük intézményekké váljanak, és a gyermekeket már a kora gyermekkortól a környezettudatos szemléletre és életmódra neveljék. A program részeként az óvodák olyan pedagógiai és infrastrukturális fejlesztéseket hajtanak végre, amelyek támogatják a fenntarthatóságot. A Zöld Óvoda címet 2006 óta több alkalommal adták ki ünnepélyes keretek között. Ma már 1223 óvoda rendelkezik a címmel.

1.-2. kép: Magaságzás a Rezi óvoda udvarán

A Zöld Óvoda program célja és jelentősége:

- Környezeti nevelés megerősítése - a fenntarthatóság beépítése a nevelési programba.
- A környezetbarát óvodai működés - Energia- és víztakarékosság, szelektív hulladékgyűjtés.

- Természetközeli élmények biztosítása - kültéri foglalkozások, kertészkedés, állatgondozás.
- Egészséges életmódra nevelés - helyi és szezonális élelmiszerek fogyasztásának elősegítése.
- Közösségi szemléletformálás - szülők, pedagógusok és a helyi közösség aktív bevonása.

A Zöld Óvoda cím elnyerésének feltételei: Az Oktatási Hivatal és az Agrárminisztérium által koordinált programban az óvodák három évre szóló Zöld Óvoda címet nyerhetnek el. Ehhez az intézménynek teljesíteniük kell bizonyos kritériumokat.

Pedagógiai kritériumok:

- A fenntarthatóságra nevelés beépítése a pedagógiai programba.
- A gyermekek természetközeli tapasztalatszerzésének elősegítése (pl.: erdei óvoda, kerti foglalkozások).
- Fenntartható szokások kialakítása (pl.: víztakarékosság, szelektív hulladékgyűjtés).
- Egészséges életmód és a helyi élelmiszerek népszerűsítése.

Környezetbarát intézményműködés:

- Energiahatékonyság és víztakarékosság (pl.: napelemek, esővízgyűjtés, LED-világítás).
- Zöld Óvodai udvar kialakítása (pl.: veteményeskertek, madáretetők).
- Hulladékcsökkentés és újrahasznosítás (pl.: komposztálás).
- Fenntartható beszerzések (pl.: természetes anyagokból készült játékok).

Közösségi együttműködés:

- Szülők bevonása fenntarthatósági programokba.
- Kapcsolódás helyi közösségekhez és fenntarthatósági kezdeményezésekhez.
- Zöld Óvodák hálózatához való csatlakozás és tapasztalatcsere más intézményekkel.

A Zöld Óvoda program egy olyan kezdeményezés, amely hosszútávon hozzájárul a gyermekek fenntartható gondolkodás módjának kialakításához, miközben az óvodák működését is környezetbarátabbá és energiatakarékosabbá teszi. Az óvodai környezet az egyik első lépés a fenntartható életmód kialakításában, amelynek hatása a későbbi életkorokban is megmaradhat.²

---

² (<https://zoldovoda.hu/>)

4. ábra Magyarországi Zöld Óvodák Hálózata

Forrás: (<https://zoldovoda.hu/>)

8. Zöld Óvodák hatása a fenntartható szemlélet kialakulására

A Zöld Óvoda célja, hogy már kisgyerekkorban megalapozza a fenntarthatóságra való törekvést, és segítse a környezettudatos életmód kialakítását. Az óvodáskor egy kritikus időszak a szokások és értékrend formálódása szempontjából, ezért a Zöld Óvodák szerepe kulcsfontosságú a fenntartható szemléletmód fejlesztésében (Bihariné Dr. Krekó, Kanczler, Surányiné Palkó, & Bihari, 2014).

Életkori sajátosságok - a kisgyerekek fogékonyak az új ismeretekre, könnyen elsajátítják az alapvető környezetvédelmi szokásokat. Természetes kíváncsiság - a gyermekek játékosan, tapasztalatok útján tanulnak, ezért a fenntarthatóság élményalapú oktatása hatékonyabb. Szokásformálás - az óvodában megtanult fenntartható szokások könnyen beépülnek a mindennapi életbe, és későbbi életszakaszokban is fennmaradhatnak. Szülői és közösségi hatás - a gyermekeken keresztül a szülők és a tágabb közösség is érzékenyebbé válhat a fenntarthatóság kérdéseire (Bihariné Dr. Krenkó & Kanczler, 2019).

A Zöld Óvodákban a gyermekek olyan szokásokat sajátítanak el, amelyek később is segítik őket a fenntartható életmód fenntartásában: Vízes- és energiatakarékosság - a csap elzárása, a villany lekapcsolása, megújuló energiaforrások ismerete. Hulladékcsökkentés és újrahasznosítás - szelektív hulladékgyűjtés, komposztálás, újrahasznosított anyagok használata kézműves foglalkozások során. Fenntartható közlekedés - a gyaloglás, biciklizés és a közösségi közlekedés előnyben részesítése (Bihariné Dr. Krekó, Kanczler, Surányiné Palkó, & Bihari, 2014).

A fenntartható szemlélet egyik legfontosabb alapja a természeti értékek tisztelete és védelme. A Zöld Óvodák ebben is kiemelt szerepet játszanak. Erdei óvodák és szabadtéri foglalkozások a gyerekek közvetlen kapcsolatba kerülnek a természettel, saját tapasztalatokon keresztül ismerik meg annak értékeit. Kertészkedés és növényápolás az óvodai kertek gondozása felelősségérzetet és elköteleződést alakít ki a gyermekekben a természet iránt. Madár- és állatvédelem madáretetők készítése, állatok gondozása segíti az élővilág tiszteletét és megértését (Bihariné Dr. Krekó, Kanczler , Surányiné Palkó, & Bihari, 2014).

A fenntarthatóság nemcsak a környezet védelmét, hanem az egészségtudatos életmód kialakítását is magában foglalja. Egészséges táplálkozás helyi, szezonális és bioélelmiszerek előnyben részesítése. Mozgás és aktív életmód kültéri játékok, természetjárás fenntartható közlekedési szokások kialakítása (Szentésné Nagy)

A Zöld Óvodákban a fenntarthatósági nevelés nemcsak az óvodásokat, hanem a szülőket és a helyi közösségeket is érinti. Családi programok, közös faültetés, hulladékgyűjtési akciók, zöld családi napok. Szülői példamutatás ösztönzése az óvodában elsajátított fenntartható szokások könnyebben beépülhetnek az otthoni életbe is (Bihariné Dr. Krekó, Kanczler , Surányiné Palkó, & Bihari, 2014).

Hosszú távú hatások és eredmények a fenntartható gondolkodás mód megalapozása (a gyerekek megtanulják, hogyan élhetnek harmóniában a környezettel). Felelős állampolgári szemlélet kialakulása (a természet tisztelete, a közösségért való felelősségvállalás és a fenntartható döntések meghozatala). Pozitív hatás a szülőkre és a közösségre (a gyermekek példát mutathatnak a családjuknak, így a fenntartható szemlélet a társadalomban is terjedhet).

A Zöld Óvodák jelentős szerepet játszanak abban, hogy a gyerekek már kisgyerekkorban elsajátítsák a fenntartható szemlélet alapjait. Az intézményes nevelés során kialakított szokások és attitűdök hosszútávon is fennmaradhatnak, és hozzájárulhatnak egy tudatosabb környezetbarát generáció felnövésehez.³

---

³ (<https://zoldovoda.hu/>)

9. Icinke-picinke Óvoda és Bölcsőde Rezi - Zöld Óvoda bemutatása

9.1. Az intézmény bemutatása

Rezi egy festői szépségű zalai település, amely a Keszthelyi-hegységben, a Balaton-felvidéki Nemzeti Park területén fekszik, Keszthely és Hévíz közelében. A község gazdag néphagyományokkal rendelkezik, és különleges természeti adottságai miatt igazi paradicsom azok számára, akik szeretik és óvják a természetet. A környék egyik legnépszerűbb kiránduló helye a Rezi várrom, amely csodálatos panorámát nyújt a Balatonra és a Keszthelyi-hegységre. A települést sűrű erdők veszik körül, amelyek kiváló lehetőséget biztosítanak túrázásra és természetjárásra. Balaton-felvidéki Nemzeti Park része Rezi, a helyi flóra és fauna védelme kiemelten fontos, így a környék ideális helyszín a természetvédelem iránt érdeklődők számára. Állandó lakosság: kb. 1530 fő, akik büszkén ápolják a helyi hagyományokat és a természet közelségének előnyeit élvezik. A faluban nagy szerepet kap a néphagyományok megőrzése, ami az óvodai és iskolai nevelési programokban is visszaköszön. Rezi egy nyugodt, természetközeli életet biztosító kis falu, amely kiváló választás mind a helyiek, mind a turisták számára, akik szeretnék felfedezni a Zala vármegyei táj szépségeit és élvezni a helyi közösség vendégszeretetét.

3. kép: Rezi látképe

Forrás: www.rezi.hu

A Rezi Óvoda két csoporttal, a Katica és a Csiga-biga csoporttal működik, ahol a gyermekek vegyes életkorú csoportokban tölthetik mindennapjaikat. a családi légkör és a folyamatos napirend lehetőséget teremt arra, hogy a testvérek és a már ismert gyermekek együtt nevelkedhessenek, ezáltal biztonságos és támogató közegben fejlődjenek. A Rezi Óvoda barátságos és jól felszerelt csoportszobái, valamint a szakmaileg elkötelezett nevelőtestület biztosítja, hogy a gyermekek harmonikus, támogató környezetben fejlődjenek, miközben megismerkednek a természet szeretetével és a fenntartható életmóddal.

50 férőhelyes az óvoda, 3 óvodapedagógus, 2 dajka és 1 pedagógiai asszisztens foglalkozik a községből érkező gyermekekkel.

Az óvoda belső és külső terei úgy lettek kialakítva, hogy a természetes anyagok és a színek harmóniája megnyugtató, ösztökélő légkört teremtsen a gyermekek számára. A bútort és a dekorációk környezetbarát, természetes alapanyagokból készültek, ami összhangban van a Zöld Óvoda szemlélettel. A gondosan megválasztott színek otthonosságot és nyugalmat sugároznak, ezzel is támogatva a gyermekek érzelmi fejlődését. Az épület korszerűsítése még komfortosabbá és modernebbé tette az óvoda működését.

Az óvoda helyiségei és infrastruktúrája, illetve külső környezete és udvara: Két tágas csoportszoba - jól felszerelt, biztonságos és motiváló tér a mindennapi tevékenységekhez. Két mosdó és egy mozgáskorlátozott mosdó - a higiéniai szempontoknak megfelelően kialakított tisztálkodási helyiségek. Öltöző - a gyermekek ruházatának kényelmes elhelyezésére szolgáló praktikus tér. Irodahelyiség - az óvoda adminisztratív működésének zavartalan lebonyolítását biztosítja. Tálalókonyha (az iskolával közösen használja) - egészséges és változatos ételek biztosítása a gyermekek számára.

4. kép: Az iskola és az óvoda közös épülete

Forrás: <https://lakydemeter-iskola.hu/4-2/>

Zöld udvar fákkal, bokrokkal és virágoskerttel - a gyermekek szabad levegőn tölthetik idejüket egy természetes, impulzív közegben. Zöldségeskert és fűszerkert - a fenntarthatósági nevelés részeként a gyermekek saját maguk is részt vehetnek a növények gondozásában. Modern kültéri játékok (2020-ban lettek megújítva) - biztonságos és változatos lehetőségek a mozgásfejlesztésre és kreatív játéokra.

5. kép: Óvoda udvara

Az óvoda pedagógiai programja kapcsolódik a természeti környezethez és a helyi hagyományokhoz, hiszen a falusi életmód, a határjárás és a csodálatos táj egyedülálló lehetőségeket biztosít a gyermekek nevelésére. A nevelőtestület célja, hogy a gyermekek természetszerető, egészségtudatos és hagyományaikat tisztelő szemléletet sajátítsanak el. A Rezi Óvoda pedagógiai programra hármas fókuszú, amely a természetvédelem, az egészséges életmód és a néphagyományok köré épül. A helyi adottságok és a hagyományok tiszteletben tartása révén a gyermekek olyan nevelési környezetben fejlődnek, amely megőrzi a múlt értékeit, miközben a fenntartható jövő felé mutat.

A Rezi Óvoda pedagógiai programjában kiemelt szerepet kap a néphagyományok megőrzése és ápolás, amelyet „Néphagyományok az évkörben” címmel dolgoztak fel. Ez a program az ősi kultúra hagyományrendszerére épül, és a gyermekek mindennapjaiban is fontos szerepet kap. A program célja, hogy a gyermekek már kisgyermekkorban megismerkedjenek a magyar népi kultúra értékaival, miközben játékos, élményszerű formában tapasztalják meg annak szépégét és közösségformáló erejét. Az óvoda pedagógiai programjának középpontjában a hagyományok megőrzése, a közösségi értékek erősítése és a fenntartható életmód

szemléletformálása áll. Programjukat tehát saját anyaguk megtartásával és a fent említett program bizonyos részeinek felhasználásával készítették el.

Az óvoda nevelési rendszerének középpontjában a gyermek és az óvodapedagógus harmonikus együttműködése áll. A pedagógiai program célja, hogy a gyermekek biztonságos, szeretetteljes és támogató környezetben fejlődjenek, miközben megismerkednek a fenntartható életmóddal és az egészségtudatos szemlélettel. Az óvoda nevelési programja kiemelten foglalkozik a gyermekek egészségtudatos életmódra és környezettudatosságra való nevelésével. A természet közelsége, a közös élmények és a fenntartható szokások elsajátítása már óvodás korban megalapozza a gyermekek felelősségteljes gondolkodásmódját. A szülőkkel való együttműködés és az egész közösséget bevonó programok hozzájárulnak ahhoz, hogy a fenntarthatóság szemlélete a családokban is tovább éljen.

A Rezi Óvoda 2018-ban sikeresen pályázott és elnyerte a Boldog Óvoda címet. Ez a program a pozitív pszichológia módszereire épül, és célja a gyermekek érzelmi intelligenciájának fejlesztése, a boldogságérzetük növelése és a pozitív szemlélet kialakítása. Az óvoda ezzel a kezdeményezéssel nemcsak a gyerekek boldogságát és lelki egészségét erősíti, hanem egy olyan érzelmileg stabil, egymásra figyelő és természetközeli közösséget épít, amely hosszú távon is fenntartható értékeket képvisel. (Icinke-picinke Óvoda és Bölcsőde Rezi pedagógiai programja, 2021)

Mottójuk: Szeresd, óvd, véd a környezetet!

9.2. Az óvodai program elemzése

Az óvoda pedagógiai programja egy átfogó dokumentum, amely meghatározza az intézmény nevelési elveit, célkitűzéseit, valamint a gyermekek fejlesztésének alapelveit. Kutatásom célja az volt, hogy megvizsgáljam a fenntarthatóság pedagógiai elemeit az Icinke-picinke Óvoda és Bölcsőde Rezi pedagógiai programjában. A kutatási kérdések a következők voltak: Milyen kontextusban jelenik meg a fenntarthatóságra nevelés az óvodai programban? Milyen konkrét tevékenységet és módszereket alkalmaznak a fenntarthatóság pedagógiai koncepciójának megvalósítása érdekében? Az eredmény azt mutatja, hogy a fenntarthatóság fogalma összefonódik környezeti neveléssel és az egészségneveléssel. Az óvodai programban különböző szinten és formában jelenik meg, a fenntartható életmód szokásainak kialakításától kezdve az aktív részvételig a természetvédelemben. Kulcsszavak amelyekre ez elemzésem során rá kerestem a pedagógiai programban: fenntartható fejlődés, környezettudatos, egészségmegőrzés, természetvédelem, takarékoság, víz, biztonságos környezet, természeti környezet és természetes anyagok voltak.

Elemzésem során azt tapasztaltam, hogy a „fenntartható fejlődés” kifejezés nem szerepel a pedagógia programban.

A „környezettudatos” megfogalmazás az 57 oldalas pedagógiai programban mindössze háromszor szerepel. A dokumentum bevezető gondolataiban, hogy az óvodai program egyik fontos eleme a környezettudatos magatartás kialakítása. Ezt a természet megismerésére, szeretetére és védelmére neveléssel együtt említi. Az óvodai nevelési feladatok között szerepel a környezetvédelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, valamint a környezettudatos magatartás megalapozása. Ez azt mutatja, hogy a fenntarthatóság szempontjai beépülnek a pedagógiai programba. Az óvoda bogárhotelt és több madáretetőt, itatót helyezett el, amelyek segítik a gyermekek környezettudatos magatartásának kialakítását és a környezetvédelemmel kapcsolatos tevékenységek gyakorlati megvalósítását.

6. kép: Bogárhotel az óvoda udvarán

A következő kifejezés, amelyet megvizsgáltam, az az „egészségmegőrzés” kifejezés volt, mely számomra meglepő fordulatként egyetlen egyszer szerepelt az egész pedagógiai programban. A kifejezés az egészséges életmódra nevelés részeként jelenik meg, ahol az óvoda célja, a gyermekek testi fejlődésének elősegítése, és az egészséges szokások kialakítása. A szövegben az egészségmegőrzést, a testápolással, az étkezéssel,- az öltözködéssel, a pihenéssel és a betegségmegelőzéssel együtt említi a pedagógiai program.

A „természetvédelem” kifejezés hat alkalommal szerepel a dokumentumban. Az óvoda pedagógiai programja a helyi természeti környezetre és annak megőrzésére épít. A természetvédelem az egészséges életmóddal neveléssel és a hagyományok ápolásával egyenrangúan jelenik meg, tehát nem önálló nevelési célként, hanem komplex megközelítésben. A dokumentum kiemeli a madárbarát kert fenntartását, amely egy gyakorlati természetvédelmi kezdeményezés. Ez a program lehetőséget biztosít arra, hogy a gyermekek részt vegyenek a madarak etetésében,- itatásában és közvetlen kapcsolatba kerüljenek a természetvédelem mindennapi gyakorlataival.

7. kép: Madáritató az óvoda udvarán

A természetvédelem a gyermekek harmonikus fejlődésének egyik pillére, amely összekapcsolódik más fejlesztési területekkel (egészséges életmód, néphagyományok) ez azt jelzi, hogy az óvoda holisztikus szemléletet alkalmaz és nem elszigetelten kezeli a természetvédelmi kezelést. Az óvoda célja, hogy a gyermekeket tapasztalati tudás révén vezesse rá a természet megóvásának fontosságára. A környezet megismerése és védelme nem elméleti, hanem gyakorlati tapasztalás útján történik. A dokumentum hangsúlyozza a természet közvetlen megfigyelését, amely segíti a gyermekek természetvédelmi szemléletének fokozatos

kialakulását. A gyakorlati tapasztalás és a természet közvetlen megtapasztalása fenntarthatóságra nevelés alapvető módszertani eleme. Az óvoda tudatosan alakítja ki a gyermekekben a természet iránti felelősségtudatot és a fenntartható gondolkodás módját. A program célja nemcsak a természet szeretetére nevelés, hanem annak védelmére való aktív ösztönzése is.

A „takarékoság” kifejezés nem szerepel a pedagógiai programban, a dokumentum több olyan elemet tartalmaz, amelyek közvetetten kapcsolódnak a fenntartható erőforrás-gazdálkodáshoz és a tudatos fogyasztáshoz. Ezek az elemek az óvodai nevelési elvekben és a gyakorlati tevékenységekben is egyaránt megjelennek. A dokumentum egyik fontos eleme az egészséges táplálkozásra nevelés, amely közvetetten a mértékletes fogyasztásra és a pazarlás csökkentésére is utalhat. Az egészséges táplálkozás hangsúlyozása mellett a program nem tartalmaz konkrét utalást az élelmiszer-pazarlás elkerülésére, azonban a gyermekek számára szervezett programok (pl.: a zöld napok) segíthetik a tudatos étkezési szokások kialakulását. A helyi, szezonális zöldségek és gyümölcsök fogyasztására hosszútávon környezeti és gazdasági szempontból is fenntarthatóbb megoldás, így a program ebben az értelemben hozzájárulhat a takarékos szemlélet kialakításához. A pedagógiai program említi az újrahasznosítást és a hulladékcsökkentést, amelyek szintén a takarékos elvéhez kapcsolódhatnak. Bár a takarékos fogalmát a dokumentum nem használja, a hulladékcsökkentésre irányuló programok a fenntarthatóbb gondolkodás részét képezik. A szelektív hulladékgyűjtés és az újrahasznosítás gyakorlati tevékenységei a pazarlás elkerülését és a felelős anyaghasználatot ösztönzik, így a takarékos fogalmának részeként értelmezhetők.

A dokumentumban a „víz” kifejezés 21 alkalommal fordul elő, amely arra utal, hogy az óvoda kiemelten foglalkozik a vízzel kapcsolatos témákkal. Az infrastruktúra korszerűsítése (pl.: LED világítás, hőszivattyú, padlófűtés) a fenntarthatóbb energiafelhasználásra utalhat, amely a takarékoság egyik formája a dokumentum azonban nem tér ki konkrétan arra, hogy az óvodában folytatnak-e tudatos víz- vagy energiatakarékos programokat, illetve, hogy a gyermekeket hogyan ösztönzik a mértékletes vízhasználatra. A Víz Világnapjához kapcsolódó tevékenységek lehetőséget biztosítanak a gyermekek számára, hogy megértsék a vízkészletek védelmének fontosságát, azonban az nem derül ki, hogy ennek célja kifejezetten a víz takarékoságra nevelés-e. Az óvodai nevelés egyik alapvető célkitűzése a gyermekek fejlődéséhez szükséges biztonságos és egészséges környezet megteremtése.

A pedagógiai programban a „biztonságos környezet” kifejezés egyszer szerepel, amely arra utal, hogy az óvoda figyelmet fordít a gyermekek testi és lelki védelmére. A dokumentum nem részletezi konkrétan, hogy ez milyen intézkedések révén valósul meg. A „természeti környezet”

kifejezés nem szerepel közvetlenül a pedagógia programban, azonban több olyan fogalom és szövegrész is található benne, amely közvetetten utal rá. A dokumentum számos alkalommal említi a természetszeretet és természetvédelem fontosságát az óvodai nevelés során. A gyermekeket nem csak a természet felfedezésére, hanem annak aktív védelmére is ösztönzik.

Bár a „természeti környezet” nem szerepel, a program hangsúlyozza a természet közelségét és a gyermekek érzelmi kötődésének kialakulását a természethez. A dokumentum több alkalommal említi a gyerekek szabadban végzett tevékenységeit, pl.: természetjárásokat és élővilág-megfigyeléseket. Az óvoda pedagógiai programja tapasztalati tanulásra épít, amelyben a természeti környezet megismerése központi szerepet kap. A Madarak és fák napja olyan esemény, amely lehetőséget biztosít a gyermekek számára, hogy közvetlen kapcsolatba kerüljenek a természettel. A dokumentum egyik kulcseleme a természeti és emberi környezet kapcsolatának megismerése. A természet és az ember alkotta környezet együtt jelenik meg a programban, amely azt sugallja, hogy a gyermekek komplex módon ismerkednek a természeti környezettel. Az óvoda célja, hogy érzelmi kapcsolatot alakítson ki a gyermekek és a természet között, ami a későbbi környezettudatos magatartás alapja. A dokumentum kitér arra is, hogy az óvodai nevelés során természetes anyagokat használnak a gyermekek kreatív tevékenységeikhez. A kézműves tevékenységek során a gyermekek természetes anyagokkal dolgoznak, amely hozzájárul a fenntarthatóságra neveléshez. Ez közvetetten azt is jelzi, hogy az óvoda nem csak a természet felfedezésére, hanem annak értékelésére és tiszteletére is nagy hangsúlyt fektet.

A „természetes anyagok” kifejezés négy alkalommal szerepel a pedagógiai programban. Az óvoda pedagógiai programja a természetes anyagok alkalmazását az intézmény belső és külső környezetének kialakításában is kiemeli. Ez összhangban állhat a fenntarthatóságra nevelés és a természetközeli szemlélet kialakításának céljaival. A dokumentum konkrétan felsorolja azokat a természetes anyagokat amelyeket az óvodai nevelés során felhasználhatók kézműves foglalkozásokhoz vagy egyéb tevékenységekhez. Ez a szemlélet összekapcsolható a fenntarthatóságra és az ökológiai szemlélet kialakításával, hiszen az újrahasznosított és természetes alapanyagok előnyben részesítése hozzájárulhat a környezettudatos neveléshez. A dokumentum hangsúlyozza, hogy a természetes anyagok nemcsak fenntarthatósági szempontból fontosak, hanem pedagógiai és fejlesztési célokat is szolgálnak. A gyermekek tapintásos és finommotorikai készségeinek fejlesztésében is szerepet kapnak, hiszen az eltérő textúrájú és formájú anyagok segítik az érzékelés és a kézügyesség fejlődését. Az óvodai programban a természetes anyagok gyűjtése és megfigyelése is fontos szerepet kap. Ez a tevékenység a környezettudatos nevelés egyik alapja, hiszen a gyermekek megismerkedhetnek

a természetes alapanyagokkal és azok újra felhasználási lehetőségeivel. Bár a „természetes anyagok” kifejezés csak négyszer szerepel a dokumentumban annak jelentősége kiemelkedő a fenntarthatósági és pedagógiai szempontok mentén.

A pedagógiai programban a „Zöld óvoda” kifejezés mindössze egyszer szerepel a negyedik oldalon az óvoda bemutatásánál, a cím elnyerésével összefüggésben jelenik meg. Viszont a dokumentumban 12 alkalommal találhatóak utalások a Zöld Óvoda cím követelményeire. Az óvoda 2018-ban elnyerte a Zöld Óvoda címet, amely a fenntarthatóság és környezeti nevelés elkötelezettségét igazolja. Ezt a címet olyan intézmények nyerhetik el, amelyek pedagógiai programjukban kiemelt figyelmet fordítanak a környezettudatos nevelésre, természetvédelemre és a fenntarthatósági elvek alkalmazására. Az óvoda programjában a természetvédelem is szerepet kap. Ennek keretében a gyermekek megismerkedhetnek a természeti környezettel, annak védelmével és az ökológiai egyensúly fontosságával. Gyakorlatban is alkalmazzák a természetvédelem elveit, például madáretetők és bogárhotelek készítésével, gondozásával. A pedagógiai program tudatosan formálja a gyermekek környezeti tudatosságát és felelősségérzetét. Az óvoda saját fűszer-, gyógynövény- és zöldségekerttel rendelkezik, amelynek gondozásában és feldolgozásában a gyermekek aktívan részt vesznek. A kertet nem csupán gyakorlati tapasztalatot biztosít, hanem a gyermekeket a természeti erőforrások tudatos felhasználására és fenntartható életmódra is neveli. Az óvoda az ökológiai szemléletformálás részeként madárbarát kertet működtet. Ez segíti a gyermekeket abban, hogy közvetlen kapcsolatba kerüljenek az élővilággal és megértsék az állatok védelmének fontosságát. A gyermekek környezettudatos nevelése heti rendszerességgel „zöldnapok” keretében is megvalósul. Ennek célja, a környezetbarát táplálkozási szokások kialakítása, például friss gyümölcs és zöldség fogyasztásának ösztönzése. A dokumentum több helyen is említi a környezettudatos oktatás és nevelés fontosságát. Célja, hogy a gyermekek fejlődjenek a természet iránti érzékenységben, megtanulják a környezetük védelmét és fenntartható módon való használatát, képesek legyenek a fenntartható szokások kialakítására a mindennapi életben. A környezeti nevelés beépül a tanulási és játékos tevékenységekbe is. Az intézményben megvalósuló jógyakorlatok kiemelt szerepet töltenek be a gyermekek természettudatos szemléletének kialakításában, egészségtudatos magatartásuk fejlesztésében és közösségi nevelésük erősítésében. Ezen programok rendszeres megszervezése biztosítja a fenntarthatósági nevelés és az egészséges életmódra ösztönzés hatékony megvalósítását. Az előző fejezetben kifejtett jógyakorlatok alkalmazása hozzájárul a gyermekek környezettudatos gondolkodásának, egészségtudatos magatartásának és közösségi együttműködésének fejlesztéséhez. Ezek a programok nem csupán elméleti tudás átadására törekuszenek, hanem

érzékenyítik a gyermekeket a fenntarthatóság, az egészséges életmód és a közösségi felelősségvállalás kérdései iránt, ezáltal hosszú távon pozitív hatást gyakorolva életmódjukra és szemléletükre. Mindezek alapján megállapítható, hogy az óvodában a pedagógiai programban rögzítetteknél jóval több innovatív és hatékony jó gyakorlat valósul meg.

A pedagógiai program elemzése alapján megállapítható, hogy bár a „fenntartható fejlődés” kifejezés kifejezetten nem szerepel a dokumentumban, számos olyan elem jelenik meg, amely közvetve a fenntarthatóságra és környezettudatos gondolkodásra nevel. Az óvoda pedagógiai programja figyelmet fordít a környezetvédelemre, a természet megismerésére és védelmére, valamint az egészséges életmódra, mindezt holisztikus megközelítésben, a gyakorlati tapasztalásra építve. A környezettudatos magatartás kialakítása, a természet közvetlen megfigyelése és a természetes anyagok alkalmazása egyaránt hozzájárul a fenntarthatóságra való neveléshez. Az óvoda a helyi környezet megóvásának fontosságát hangsúlyozza, a gyermekek számára pedig lehetőséget biztosít a természet közvetlen tapasztalására, amely alapot ad a későbbi környezettudatos szemlélet kialakításának. A programban megjelenő környezetvédelmi, egészségmegőrzési és természetvédelmi elemek összhangban állnak egymással, és a gyerekek fenntarthatóságra való nevelése során különböző tevékenységek révén valósulnak meg. A dokumentumban ugyanakkor a „takarékoság” és a „fenntartható erőforrás gazdálkodás” kifejezések nem jelennek meg explicit módon, bár a szelektív hulladékgyűjtés, az újrahasznosítás, az egészséges táplálkozás és a vízfogyasztás tudatos kezelése mind hozzájárulnak a fenntarthatóság elveinek alkalmazásához. A program hangsúlyozza a természeti környezet védelmét és a gyermekek érzelmi kötődését a természethez, amely megalapozza a későbbi környezettudatos magatartás kialakítását. A pedagógiai program tükrözi a fenntarthatóságra nevelés fontos pedagógiai alapelveit, de a kifejezetten a fenntartható fejlődésre vonatkozó megfogalmazások hiánya egy esetleges fejlesztési irányt jelöl, amely kifejezőbben integrálhatná ezt a koncepciót a nevelési célok közé. (Icinke-picinke Óvoda és Bölcsőde Rezi pedagógiai programja, 2021)

9.3. Az óvodai jógyakorlatok bemutatása

Az óvodai jógyakorlatok kiemelt jelentőséggel bírnak a kisgyermekek fejlesztésében, mivel átfogó és innovatív módszerekkel támogatják a tanulási folyamatokat. A gyermekközpontú, differenciált és élményszerű pedagógiai módszerek alkalmazása hozzájárul a harmonikus fejlődéshez, valamint az óvodai nevelés hatékonyságának növeléséhez. Az óvodapedagógusoknak kulcsszerepük van abban, hogy ezeket a jógyakorlatokat megfelelő

módon integrálják a mindennapi nevelési folyamatokban. Az általam vizsgált intézmény néhány jógyakorlatát szeretném bemutatni az alábbiakban.

- Állatok világnapja

Az állatok világnapja alkalmából az óvodapedagógusok rendszerint különböző programokat szerveznek a gyermekek számára, hogy felhívják figyelmüket az állatok védelmének és gondozásának fontosságára. A falusi óvoda adottságaiból adódóan lehetőség nyílik arra, hogy a gyermekek ellátogassanak olyan családokhoz, amelyek háztáji állattartással foglalkoznak. Bár az állattartó családok száma az utóbbi időben csökkenő tendenciát mutat, a pedagógusok kiemelt figyelmet fordítanak arra, hogy a gyermekek közvetlen tapasztalatokat szerezhessenek az állatokkal való bánásmódról. A programok változatos kialakítása érdekében az évek során különböző innovatív elemekkel bővült az állatok világnapjához kapcsolódó tevékenységek köre. Egyes alkalmak során például 3D-s ismeretterjesztő filmvetítések segítettek a gyermekeket az állatvilág mélyebb megismerésében. A pedagógusok minden évben arra törekednek, hogy az állatok világnapjához kapcsolódó programokat izgalmasabbá és élményszerűbbé tegyék, ezzel is hozzájárulva a gyermekek természettudatos szemléletének fejlődéséhez.

8. kép: Gyerekek baromfi udvar látogatáson az állatok világnapja alkalmából

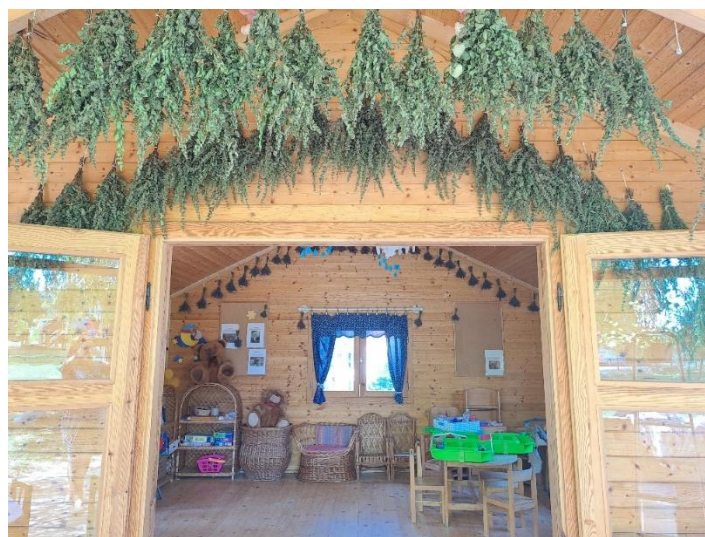
- Őszi Mihály-napi vásár - Betakarítónap:

Az őszi Szent Mihály-napi Betakarító ünnep kiemelt jelentőséggel bír az óvodai környezeti nevelés terén. Ezen a napon a gyermekek életkoruknak megfelelő, élményszerű és játékos formában sajátíthatják el a természeti környezet értékeivel kapcsolatos ismereteket, valamint azok megóvásának fontosságát. A program során különös hangsúlyt kap a természet szeretetére

és tiszteletére való nevelés, amelyet a gyermekek szakemberek bevonásával zajló interaktív tevékenységeken keresztül tapasztalhatnak meg. a fenntarthatóság és a környezettudatosság elmélyítése érdekében a gyermekek aktívan részt vesznek a madárodúk és rovarhotelek készítésében, miközben közvetlen kapcsolatba kerülnek a természettel. Az óvodapedagógusok a program tematikáját tovább gazdagítják az óvoda saját termesztésű növényeinek felhasználásával, mint például a gyermekek illatpárnákat készítenek levendulából, megismerkednek az illóolajok előállításának folyamatával, valamint közösen készítenek paradicsomlevet. A Betakarító ünnep tehát nem csupán a hagyományok ápolására nyújt lehetőséget, hanem hozzájárul a gyermekek környezettudatos szemléletének formálásához, manuális készségeik fejlesztéséhez és a természetközeli élmények biztosításához.

9. kép: A gyerekek paradicsomot passzíroznak a paradicsomléhez

10. kép: Gyógynövények szárítása

11. kép: Illatszákok töltése szárított, morzsolt levendulával

- Őszi egészségnap

Az óvoda kiemelt figyelmet fordít a gyermekek egészségtudatos nevelésére és a helyes táplálkozási szokások kialakítására. Ennek részeként a gyermekek számára lehetőség nyílik mézkóstolón való részvételre, ahol különböző mézfajtákkal ismerkedhetnek meg. Emellett az óvoda udvarán szervezett zenés, mozgásos akadálypálya biztosítja a gyermekek számára a motoros képességek fejlesztését, miközben különböző szűrővizsgálatokon is részt vehetnek, elősegítve egészségük megőrzését. Az óvoda minden évben részt vesz az országos Mézes Reggeli programban, amelynek keretében Mezősi Balázs méhészt tart mézkóstolással egybekötött ismeretterjesztő foglalkozást. A program egy rövid ismeretterjesztő filmmel kezdődik, amely betekintést nyújt a méhek életébe és a méhészet fontosságába. Ezt követően a gyermekek megismerkedhetnek a méhészkedés eszközeivel, így például a védősapkával, füstölővel és mézpergetővel. A foglalkozás egyik kiemelt eleme a különböző mézfajták - akác, hárs-, vegyes- és repceméz - kóstolása, amely lehetőséget ad az ízlelőérzék fejlesztésére, valamint a mézfogyasztás egészségügyi előnyeinek megismerésére. A Mézes Reggeli program nemcsak a gyermekek táplálkozási kultúráját gazdagítja, hanem hozzájárul a környezettudatosság és a fenntartható életmód szemléletformálásához is, hiszen a méhek szerepe kulcsfontosságú a biodiverzitás fenntartásában.

12. kép: Mézes reggeli program keretein belül a gyermekek a méhész eszközökkel is megismerkedhetnek

- Téli egészségnap: „Téli lakoma” egészséges uzsonnakészítő verseny:

A „Téli lakoma” az óvoda egyik kiemelt közösségépítő programja, amelynek célja az egészséges táplálkozás népszerűsítése és a családok aktív bevonása a gyermekek táplálkozási szokásainak formálásába. Az esemény során az óvoda egy-egy csoportja és az iskola első és második osztályos tanulói is csapatokat szerveznek szüleik, nagyszüleik és a pedagógusok közreműködésével. A program célja, az egészségtudatos szemléletformálás és a közös élményszerzés elősegítése. A csapatok feladata egészséges alapanyagokból tápláló uzsonna és frissítő ital készítése, az elkészített ételek és italok esztétikus és kreatív táplálása a zsűri számára, zsűrizést követően a résztvevők közösen elfogyasztják az elkészült ételleket, majd lehetőség nyílik közönségszavazásra is. A verseny során minden csapat egy előre összeállított nyersanyagkosarat kap, amelyből szabadon gazdálkodhat, kreatív ötleteik és gasztronómiai ismereteik felhasználásával. A zsűri több kategóriában értékeli a csapatok teljesítményét, értékeli a legfinomabb és legegészségesebb ételt, a legesztétikusabb és legötletesebb tálalást, a legkreatívabb tálalási módot és a legtöbb gyermek aktív bevonásával készült ételkészítést. A rendezvény alapelve, hogy minden résztvevő gyermek és felnőtt egyaránt aktív szerepet kapjon

a közös munkában, ezáltal fejlesztve az együttműködési készséget, tudatos táplálkozás iránti elköteleződést, valamint az egészséges életmódra való nevelést.

13. kép: Egészséges uzsonnakészítő verseny

- Víz világnapja

Az óvodapedagógusok kiemelt figyelmet fordítanak a Víz Világnapjához kapcsolódó nevelési tevékenységekre, amelyek célja a gyermekek vízzel kapcsolatos ismereteinek bővítése, valamint a víz fontosságának tudatosítása mindennapi életükben. A különböző vizes játékos interaktív kísérletek rendkívül vonzóak a gyermekek számára, miközben fejlesztik a természettudományos gondolkodásukat és manuális készségeiket. A gyermekek kísérletek segítségével tapasztalati úton szereznek ismereteket a víz tulajdonságairól és jelentőségéről. Például a porral, kosszal mit csinál a szappan, azaz miért fontos a szappanos kézmosás vagy két átlátszó falú láda vízmennyiségét kell megbecsülni, majd azonos méretű pohárral megméri, megszámlálják, melyikben van több pohár víz. A mérés, a vízzel való összemérés, számlálásra is ad lehetőséget, mely szem-kéz koordinációt fejleszt. A vízfogyasztás népszerűsítésére Happy Hetet tartanak az óvodában. A Happy Hét kezdeményezés részeként az óvodapedagógusok a vízfogyasztás fontosságára helyezik a hangsúlyt, ösztönözve a gyermekeket a tudatos folyadékbevitelre. A program célja, hogy a gyermekek játékos formában, saját tapasztalataik révén ismerjék meg a víz nélkülözhetetlen szerepét az egészséges életmódban, valamint környezetünk fenntarthatóságában. A Víz Világnapjához kapcsolódó

tevékenységek tehát nem csupán ismeret bővítést szolgálnak, hanem fejlesztik a gyermekek természettudatos gondolkodását, matematikai készségeit és egészségtudatosságát is.

14. kép: Víz világnapja az óvodában

- Rezi ovi Zöld napok:

Az óvodában minden évben megrendezésre kerül a Föld napjához kapcsolódó programsorozat, amelynek célja a gyermekek környezettudatosságának fejlesztése, a fenntarthatóság iránti elköteleződés kialakítása, valamint a természetközeli élmények biztosítása. A tematikus hét során a gyermekek változatos tevékenységeken vesznek részt, amelyek során játékos formában ismerkednek meg a természetvédelem és a fenntarthatóság alapelveivel.

A Föld napi tematikus hét programjai:

Első nap - Ovi-mozi és Glóbi bemutatkozása: A gyermekek ismeretterjesztő filmvetítésen vesznek részt, amely során Glóbin keresztül megismerik a Föld védelmének fontosságát. A

vetítés kiegészül interaktív foglalkozásokkal, amelyek során játékos formában ismerkednek meg az év fajaival.

Második nap - „Zöld Kalandra fel!” Föld napi vetélkedő: A gyermekek 4 állomásból álló akadálypályán vesznek részt, amely során különböző környezetvédelmi kihívásokat teljesítenek. A vetélkedő célja a természetvédelem gyakorlati elemeinek megismerése és az aktív mozgás ösztönzése.

Harmadik nap - „Egy gyermek - egy palánta” program: Minden gyermek elültet egy növényt, amelyet később gondozhat. Ez a tevékenység elősegíti a felelősségtudat és a természet iránti törődés kialakulását.

Negyedik nap - Gyógynövények és újrahasznosítás: Wagenhoferné Pohl Magdolna mesélése során a gyermekek megismerkednek különböző gyógynövényekkel. Megfigyelik, dörzsölik, illatolják, teát kóstolnak, valamint gyógykenőcsöket próbálnak ki. Ez követően a gyermekek aktív részvételével újrahasznosított papírt készítenek, amely során a fenntartható gazdálkodás és a hulladékcsökkentés alapelveit sajátítják el.

Ötödik nap - Túra a Rezi várromhoz: A természetjárás során a gyermekek közvetlen kapcsolatba kerülnek a természeti környezettel, miközben fejlesztik állóképességüket és érzékenyebbé válnak a környezetük szépségei iránt.

Hatodik nap - családi udvarszépítő nap: Szombaton az óvodába járó gyermekek, szüleik és az óvodapedagógusok közösen dolgoznak az óvoda udvarának megszépítésén. A program erősíti közösségi összetartozást, miközben gyakorlati környezetvédelmi tapasztalatokat is biztosít a gyermekek számára.

15. kép: Föld napja az óvodában

- Madarak és Fák napja:

A Madarak és Fák napja az óvoda egyik népszerű eseménye, amely során a gyermekek játékos tevékenységek keretében bővíthetik ismereteiket a madarokról és azok védelméről. Az ötalkalmas állomásos vetélkedő során a gyermekek különféle készségeiket fejleszthetik, miközben interaktív módon tanulnak a természetről.

A vetélkedő állomásai:

Tojásgyűjtő állomás - a gyermekek kosarak segítségével gyűjtenek tojásokat, szimbolizálva a madarak fészekrakási szokásait.

Madáretetés - a résztvevők játékosan szimulálják, hogyan etetik a madármamák fiókáikat.

Találós kérdések - az óvodapedagógusok rejtvényeket készítenek a madarak életével kapcsolatban, amelyeket a gyermekek közösen oldanak meg.

Madaras puzzle - a gyermekek különböző madárfajokat ábrázoló képkirakókat raknak össze.

Ismeretalapú képfelismerés - a gyermekek a megtalált képek segítségével bizonyíthatják madarakkal kapcsolatos tudásukat.

Az egyik legkiemelkedőbb élmény az „igazi” fészek bemutatása, amely lehetőséget biztosít a gyermekek számára, hogy testközelből ismerkedjenek meg a madarak életterével és szokásaival.

16. kép: Madarak és fák napja az óvodában

- Tavaszi gyümölcsoltó nap:

A gyümölcsoltó nap egy olyan esemény az óvodai környezeti nevelési programban, amely során a gyermekek aktívan részt vesznek a gyümölcsfák oltásában és gondozásában. Az esemény célja, hogy a gyermekek megtapasztalják a növények fejlődési folyamatait, miközben felelősségtudatuk és természet iránti tiszteletük is erősödik. Az óvodások szakemberek irányításával végeznek oltási tevékenységet, amely során közvetlen tapasztalatokat szereznek a fák szaporítási folyamatairól. A gyermekek végig követhetik az oltványok fejlődését az üvegházban, majd a kifejlett csemetéket közösen a földre ültetik. A program részét képezi a természetvédelmi tevékenységek erősítése is, így a gyermekek madárodúkat és rovarhoteleket készítenek szakemberek segítségével, miközben játékos formában ismerkednek a természet szeretetével és tiszteletével. A Föld napi tematikus hét, a Madarak és Fák napja, valamint a gyümölcsoltó nap egyaránt komplex módon támogatják a gyermekek környezeti nevelését, fenntarthatósági szemléletük formálását és természeti értékekhez való kötődésük kialakítását. Az interaktív és élményszerű tevékenységek hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyermekek mindennapjaikban is tudatosabban viszonyuljanak környezetükhöz és aktív szerepet vállaljanak annak védelmében.

17. kép Gyümölcsoltás

- Tavaszi egészségnap - a Kihívás napja „Mozogjunk együtt!”

Az óvoda minden évben csatlakozik az országos Kihívás napja programhoz, amely a rendszeres testmozgás és az egészségtudatos életmód népszerűsítését célozza. A gyermekek számára

összeállított program négy 15 perces aktív mozgás sorozatból áll. Zenés aerobik, amely fejleszti a ritmusérzékenységet és koordinációt. Sorverseny három akadálypályán, amelyet a különböző mozgásformákhoz igazítanak: biciklisek, futóbiciklisek és motoros járgányt használó gyermekek számára. „Ejtőernyős” torna, amely során a gyermekek nagy ejtőernyős eszköz segítségével végeznek közös mozgásos feladatokat.

18. kép: Kihívás napja az óvodában

10. Összegzés

A szakdolgozatom célkitűzése az volt, hogy átfogó képet nyújtson a fenntarthatóságra nevelés lehetőségeiről és gyakorlati megvalósításáról a kora gyermekkori nevelés keretein belül. A téma aktualitását a globális környezeti, társadalmi és gazdasági kihívások indokolják, amelyekre válaszul egyre nagyobb hangsúly helyeződik a fenntarthatósági szemléletformálás korai életkorban történő elindítására. A feldolgozott szakirodalmak, valamint az elemzett óvodai pedagógiai program alapján megállapítható, hogy a fenntarthatóság környezeti dimenziója erőteljesebben jelenik meg az óvodai nevelés gyakorlatában, mint a gazdasági és társadalmi vetületek. A természetes környezethez való pozitív viszony kialakítása, a környezettudatos magatartásminták átadása, valamint az egészséges életmódra nevelés meghatározó elemei az óvodai tevékenységeknek. Ugyanakkor a holisztikus, rendszerszintű megközelítése és az összetettebb pedagógiai összefüggések csak részben vannak jelen a vizsgált dokumentumban.

A dolgozat elméleti része bemutatja a fenntartható fejlődés fogalmát, annak három alappillérét - környezeti, gazdasági és társadalmi fenntarthatóság -, valamint ezek összefüggéseit a kisgyermekkori neveléssel. Kitér az óvodai nevelés országos alapprogramjára és annak kapcsolódási pontjaira a környezeti nevelés terén.

A kutatásom rávilágított arra is, hogy a fenntarthatóságra nevelés mértéke nem minden esetben korrelál az intézmény „Zöld Óvoda” minősítésével, így a minősítés megléte önmagában nem garantálja a komplex fenntarthatósági szemlélet beágyazódását a nevelési gyakorlatba. A megfigyelt intézményben kiemelkedő szerepet kapnak a szelektív hulladékgyűjtés, a komposztálás, az újrahasznosítás, a természetes anyagok használata és a természetjárás.

A dolgozat konklúziója, hogy a fenntarthatóságra nevelés már kora életkorban elkezdhető. Összegzésként elmondható, hogy a kora gyermekkori fenntarthatóságra nevelés nemcsak lehetőséget, hanem kiemelt felelősséget is jelent. A gyermekek korai tapasztalatai, élményei és a környezetüktől átvett minták alapozzák meg későbbi szemléletüket, döntéseiket. Ebből adódóan elengedhetetlen, hogy az óvodai nevelés tudatosan és következetesen törekedjen a fenntarthatósági elvek integrálására, támogatva ezzel egy értékorientált, környezettudatos generáció felnövekedését.

Hivatkozások

- Bihariné Dr. Krekó, I., Kanczler, G., Surányiné Palkó, E., & Bihari, D. (2014). *Zöld Óvoda leszünk! - módszertani segédanyag és útmutató Zöld Óvoda címpályázatra készülő óvodapedagógusoknak.* (R. Könczey, E. Kovács, L. Kovács, & A. Dr. Varga, szerk.) Budapest: Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet.
- Bihariné Dr. Krenkó, I., & Kanczler, G. (2019). *Az óvodai környezeti nevelés módszertana.* (G. Dr. Vitályos, Szerk.) Budapest: az ELTE Tanító- és Óvóképző Kar dékánja.
- Bodorkós, B., & Pataki, G. (2009). Mesék szerepe a környezeti nevelésben. In *Környezeti Nevelés - Elmélet és Gyakorlat.* ELTE Eötvös Kiadó.
- Czippán, K., Havasi, P., & Victor, A. (2010). Környezeti nevelés a fenntarthatóságért. In J. Vásárhelyi (Szerk.). *Nemzeti Környezeti Stratégia.*
- Davis, J. (2015). *Young children and the environment: Early education for sustainability.* Cambridge University Press.
- Davis, J. (2015). *Young children and the environment: Early education for Sustainability.* Cambridge University Press.
- Davis, J., & Elliott, S. (szerk.). (2014). *Research in Early Childhood Education for Sustainability: International perspectives and provocations.* Routledge.
- Doba, L. (2018). *Fenntarthatóság és a 3-12 évesek fenntarthatóságra nevelése.* Kaposvár.
- Elliott, S., Ärlemalm-Hagsér, E., & Davis, J. (szerk.). (2020). *Researching Early Childhood Education for Sustainability: Challenging Assumptions and Orthodoxies.* Routledge.
- Fleischer, T. (2007). *Fenntartható fejlődés, Környezeti, Társadalmi és Gazdasági Tényezők.* Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.
- Gyulai, I. (2012). Fenntartható fejlődés és Fenntartható növekedés. *Statisztikai Szemle*(91. évfolyam), 797-822.
- Havas, P. (1994). A környezeti nevelés széleskörű értelmezése. Letöltés dátuma: 2025.. április 6., forrás: iskolakultura.hu
- Havasi, P. (2001). A fenntarthatóság pedagógiai elemei. Forrás: <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-fenntarthatosag-pedagogiai-elemei>
- <http://www.knok.adatpark.hu/letoltesek/dokumentumok/OAP-1996.pdf>. (dátum nélk.). Forrás: 1996-os 137/1996. (VIII. 28.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos Alapprogramjának kiadásáról.
- <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>. (dátum nélk.). Forrás: • 2012-es 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról.
- <https://njt.hu/jogszabaly/2018-137-20-22>. (dátum nélk.). Forrás: 2018-as 137/2018. (VII. 25.) Korm. rendelet.
- <https://zoldovoda.hu/>. (dátum nélk.). Letöltés dátuma: 2025.. III. 28., forrás: Zöld Óvoda.

- Huggings , V., & Siraj-Blachford, J. (2018). Fenntartható fejlődésre nevelés nemzetközi együttműködési keretben - magyar nyelvű fordítás. 51-57. Forrás: <https://doi.org/10.18458/KB.2018.01.51>.
- Icinke-picinke Óvoda és Bölcsőde Rezi pedagógiai programja. (2021). Forrás: <https://www.rezi.hu/wp-content/uploads/2023/07/Icinke-picinke-%C3%93voda-%C3%A9s-b%C3%B6lcs%C5%91de-Rezi-Pedag%C3%B3giai-program-2021.pdf>
- Kárász, I. (2015). A környezeti nevelés története, célja és eszközei. Forrás: https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/5985/1/37_53_K%C3%A1r%C3%A1sz.pdf
- Kolosai, N. (2020). "Vissza a természetbe! - A fenntarthatóságra nevelés aktuális kérdései az oktatásban". *Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat*(8(3).), 5-15. Letöltés dátuma: 2025.. április 6, forrás: <https://ojs.elte.hu/gyermekneveles/article/view/1338>
- Korm. rendelet az Óvodai nevelés alapprogramjáról (137/2018.. VII. 25. 2018). Forrás: <https://njt.hu/jogszabaly/2018-137-20-22>
- Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjának kiadásáról (137/1996.. VIII. 28. 1996). Forrás: <http://www.knok.adatpark.hu/letoltesek/dokumentumok/OAP-1996.pdf>
- Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról (363/2012.. XII. 17. 2012). Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>
- Láng, I. (2003). Magyar Virtuális Enciklopédia. Forrás: <https://www.hunfi.hu/nyiri/enc/1enciklopedia/fogalmi/korny/stockholm.htm>
- Láng, I. (2007). Környezetvédelmi lexikon. *Környezetvédelmi lexikon*, 283 oldal. Akadémiai kiadó. Letöltés dátuma: 2025.. április 6.
- Palmer J., N. P. (1994). *The Handbook of Environmental Education*. New York and London: Routledge.
- Szántóné Tóth, H., Bencéné Fekete , A., Fináncz , J., & Podráczky, J. (2024). The Pedagogical Concept of Sustainability in Hungarian Kindergarten Education Programmes.
- Szentesné Nagy, É. (dátum nélk.). Környezettudatosság az óvodában. Letöltés dátuma: 2025.. március 28., forrás: https://kpvk.pte.hu/sites/kpvk.pte.hu/files/Kornyezeti_neveles/pdf/7.pdf
- Tbilisi Nyilatkozat. (1997). Forrás: <https://www.gdrc.org/uem/ee/tbilisi.html>
- Varga, A. (2004). *A környezeti nevelés pedagógiai, pszichológiai alapjai*. Budapest.
- Vásárhelyi, J. (Szerk.). (2010). Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia. Magyar Környezeti Nevelési Egyesület. Forrás: <https://mek.oszk.hu/13400/13463/13463.pdf>

Mellékletek

1. számú melléklet: Eredetiségi nyilatkozat
2. számú melléklet: Konzulensi nyilatkozat

1. számú melléklet

NYILATKOZAT

a szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: **Vajda-Kozma Szimonetta**
A Hallgató Neptun kódja: **TF6IR7**
A dolgozat címe: **A fenntarthatóságra nevelés lehetőségei az Icinke-picinke Óvoda és Bölcsőde Rezi - Zöld Óvodában**
A megjelenés éve: **2025**
A konzulens intézetének neve: **Neveléstudományi Intézet - MATE**
A konzulens tanszékének a neve: **Gyermeknevelési Tanszék**

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és - nem titkosított dolgozat a védést követően - titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2025. év április hó 07. nap

Hallgató aláírása

NYILATKOZAT

Vajda-Kozma Szimonetta (hallgató Neptun azonosítója: **TF6IR7**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre **javaslom** / **nem javaslom**.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: 2025. év április hó 07. nap

belső konzulens